

נמנע להקים גוף שיבטיח את ההשקעות הגדולות של החקלאים באמצעי הייצור שלהם. הסיכונים הטמונים בהשקעות אלו הם רבים, ולעתים קרובות אין בידי החקלאי אפשרות למנוע אותם.

הגידולים החקלאיים מבוטחים בקרן לנזקי טבע באמצעות הסכמי ביטוח הנערכים בין הקרן לבין מועצות הייצור. הקרן איננה מוציאה פוליסות ביטוח לחקלאים. ההסכם מובא לידיעת המגדלים באמצעות המועצות והאירגונים המקצועיים.

לכל גידול מבוטח חישוב פרמיה נפרד. הפרמיה מחושבת על יסוד נסיון מצטבר של עלות הנזק (היחס בין התביעות להתחייבויות), יחס ההפסד (היחס בין התביעות לפרמיות) וגובה סכום הביטוח. על כל סכום המשולם כפרמיה על ידי המגדל משתתפת הממשלה בסכום מקביל.

ברוב הענפים זכאים המגדלים להנחות בפרמיה על היעדר תביעות. ההנחות מגיעות למקסימום של 50% על היעדר תביעות במשך 6 שנים רצופות.

הפצוי יכול להגיע עד 90% מהוצאות הייצור של הגידול.

כאשר הפיצוי יבטיח שהחקלאי יתנהג בהתאם לכללים הווטרינריים.

• ייצוב הכנסות המשקים החקלאיים, ואפשרות המשך פעילותה התקינה של הרפת, גם לאחר שאירע הנזק (יש לשים לב שהפיצוי המוצע בהמשך הוא בשלב ראשוני חלקי בלבד).

• יצול הפסולת לקמח בשר על ידי מיחזור, דבר שהינו בעל ערך כלכלי למשק הלאומי.

פרמית הביטוח

מוצע להפעיל את הביטוח המורחב על פי המתכונת הקיימת, באמצעות "הקרן לנזקי טבע בחקלאות", כאשר הפרמיה תיגבה על ידי מועצת החלב.

פיצוי הביטוח בגין התמותה

יונקים: בגיל חודש – 50 דולר לראש; מחודש אחד עד שנה – תוספת של 8 דולר לחודש.

פרות: 150 דולר לראש.

פיצוי זה הינו נורמטיווי וחלקי בלבד, ונועד לתת מוטיווציה למשק להבאת הבהמות המתות למפעל הפס"דים.

הקרן לנזקי טבע בחקלאות

הקרן נוסדה ב-1967 כחברה ממשלתית משותפת לממשלה ולחקלאים, כאשר לכל צד 50% מהמניות. היא נוסדה מחמת הצורך הבלתי

תנובה

כיצד נקבעים מחיריהם של מוצרי החלב? האם יש קשר בין מחירים אלה לבין מחיר המטרה לחקלאי?

יצחק שריג, אגף החלב, מרכז תנובה

ענף החלב – ענף בפיקוח

ענף החלב הינו ענף שכל מוצריו בני פיקוח. משמעות הדבר – כל מחיר למוצר חלב חייב להיות מאושר על ידי נציגי הממשלה. אין גורם בישראל הרשאי למכור מוצר חלב במחיר שלא אושר, ואין הוא רשאי להעלות מחיר בלא אישור, גם כאשר התיקרות התשומות מצדיקה

לדעתו את העלאה זו, או / ואפילו כאשר מדובר במוצר שהוא "מותרות".

הגוף המרכזי לכאורה את הפיקוח הזה, כמו גם את התיכנון בענף החלב, הינו מועצת החלב. מועצה זו נוסדה לצורך התאום של כלל הייצור והשיווק של החלב ושל מוצריו בישראל. המועצה מורכבת מנציגי הממשלה, החקלאים,

הצרכנים והמחלבות המעבדות את החלב ומשווקות אותו.

כיצד מתקבלות החלטות בדבר מחירי מוצרים או בדבר שינויים בהם?

כאמור, מחוייב כל גורם בישראל המעוניין לקבוע מחיר למוצר או לשנותו, באישור הגורמים המוסמכים לכך על פי החוק.

בענף החלב קיימים שני סוגי תשומות עיקריים, אשר עלויותיהם מהוות את הבסיס למחיר הנדרש: מחיר החלב הגולמי המשולם לחקלאי; ועלות העיבוד במחלבה ועלות שיווקם של המוצרים המעובדים.

בקביעת מחיר החלב הגולמי עוסקים כלכלני המרכז החקלאי, בתאום עם נציגי החקלאים על תנועותיהם השונות. כלכלנים אלה מחשבים באופן קבוע את השינויים הנדרשים בתמורה עבור החלב, עקב השינויים בתשומות, על בסיס סקר מוסכם עם נציגי הממשלה. שינויים אלה מעובדים ל"תביעת התייקרות" המוגשת לנציגי משרד החקלאות ומשרד האוצר; ובדיון משותף נקבע המחיר המעודכן לליטר, המכונה "מחיר המטרה".

בחשוב התמורה הנדרשת עבור המחלבות בגין עלויות העיבוד והשיווק, עוסקים אנשי המחלקה הכלכלית של אגף החלב בתנובה. תנובה, בהיותה המחלבה הגדולה בישראל, מייצגת למעשה את כלל המעבדים / המשווקים בענף.

גם כאן קיים בסיס תשומות מוסכם, הנובע ממאזן תנובה. לפי "נוהל התחשבות" אשר הוסכם עליו עם נציגי הממשלה נעשה עידכון שוטף של המרכיבים השונים בבסיס זה על ידי כלכלני תנובה. תוספות הנדרשות בתמורה עבור החלב הגולמי ועבור הוצאות המחלבה, מחייבות כמובן את העלאת התמורה מהמוצר הסופי. העלאה זו מושגת באמצעות שני כלים משלימים: העלאת המחירים בשוק ו/או התאמת הסובסידיה לשינויים הנדרשים, כך שיישמר המצב שבו הפדיון מהשוק בתוספת הסובסידיה יכסה את "מחיר המטרה" לחקלאי ואת עלויות המחלבה.

המחירים מהחלטות "מדיניות" מקרו-כלכליות, החורגות מתחומי ענף החלב, ולא משיעורי התיקרות בתשומות החלב והמחלבה. כאמור, התאמת הסובסידיה מאפשרת את שמירתה של התמורה הדרושה לעוסקים בענף.

האם מטפלים במחירים באופן ספציפי לכל מוצר ומוצר?

בעבר היה נהוג להעלות את המחירים בשיעורים שונים למוצרים השונים, כפי שהדבר התחייב מהמצב התמחירי של כל מוצר ומוצר. מזה שנתיים אין הדבר מתבצע בצורה זו, וכל ההעלאות בתקופה זו היו בשיעור אחיד לכל המוצרים.

שיטה זו מונעת כמובן את האפשרות לטפל במחירי המוצרים, כך שלא יהיו מוצרים שגורמים הפסד ברור למחלבה, בעוד מוצרים אחרים מותירים רווח. יש בכך עיוות שכלכלני תנובה מנסים כל העת לתקנו.

האם חייבת המחלבה לשלם את מחיר המטרה לחקלאי?

אין צו פורמלי המחייב את המחלבה לשלם לחקלאי את המחיר בגובה שנקבע. לכן מוגדר מחיר זה כ"מחיר מטרה" ולא כמחיר מובטח. הסובסידיה המשלימה את הפדיון מהשוק, נקבעת בין השאר לפי מחיר המטרה. מכאן שהממשלה זכאית לתבוע ממחלבה, שאלה העברה סובסידיה לפי תחשיב, גם לשלם את מחיר החלב הגולמי אשר נכלל באותו תחשיב.

תנובה מקפידה על תשלום של מלוא מחיר המטרה לחקלאי. הדברים אמורים כמובן לגבי חלב במסגרת המכסות. חלב "חריג" שהוא מעבר למכסות אלו, איננו מקנה סובסידיה לשולחו, ובכך נעסוק בהזדמנות אחרת.

האם יכלו המחלבות לעשות כרצונן כאשר לא שולמו סובסידיות בענף?

ענף החלב הוא ענף בפיקוח, גם כאשר לא משולמות בו סובסידיות. מכאן שפיקוח על מחירים, כמו גם מיכסות ייצור ואמצעים נוספים התקיימו גם כאשר כלל לא שולמו סובסידיות. את התמורה המלאה, הנדרשת לכיסוי מחיר המטרה ולכיסוי עלויות המחלבה. שילם אז

זה, בין 45% ל-70%, בהתאם ליחס שבין העלאות המחירים לבין התיקרות התשומות. אין ספק שלרמת הסובסידיה שתוארה יש תרומה חיובית להגברת השיווק. די אם נזכיר שמאז הוחזרו הסובסידיות, גדל השיווק. עם זאת, יש לזכור שעל רמת השיווק משפיעים גורמים נוספים רבים, כמו רמת החיים הכללית, טיב המוצרים, מודעות הציבור ועוד, ואילו "עומק" הסובסידיה הוא מרכיב אחד מתוכם בלבד, הגם שמכריע בחשיבותו. משמעות רבה יש לעומק הסובסידיה על התרומה ליצרנים: העומק הרצוי הוא זה שיאפשר שיווק רב ככל האפשר מחד, ומאידך לא יהיה גבוה עד כדי כך שהתמורה לחקלאי עבור חלב חריג תהיה מתחת לסף הסבירות.

להתיקרות התשומות, ללא השלמת המרכיב הנוסף אשר תואר לעיל – הסובסידיה הממשלתית. דווקא היכולת לשמור על תיכנון מסודר בענף נפגמה במצב ללא סובסידיה, שכן לא התקיים ה"קנס" של אי-תשלום חלק ממחיר המטרה, דהיינו חלק מהסובסידיה בתוך מחיר זה, עבור החלב שמעבר למכסות. אם לסכם את תרומת הסובסידיה לנושא המכסות, היא חיובית בתיכנון הייצור ושליטת בתשלום הירוד לחקלאי עבור חלב חריג שהוא מייצר.

היקף הסובסידיה כיום ותרומתה לשיווק

מזה שנתיים בקרוב אנו מצויים במצב שבו מהווה הסובסידיה הממשלתית כ-60% ממחיר המטרה לחקלאי. ישנן עליות וירידות בשיעור

הטיפול בטלפיים

בנימין לב, המחלקה לבקר, שה"מ

באזורים מסויימים, קטן והם "מחזיקים את הבוקר בגרון". לכן הפתרון הוא בשני כיוונים: להקטין את הביקוש ולהגדיל את ההיצע. הגדלת ההיצע: קיימות הצעות אחדות כיצד להגדיל את מספר בעלי המקצוע, ואולי להקים "שרות" לטילוף ליד התאחדות מגדלי בקר, החקלאית או מוסד דומה. אני בטוח שאם ייערך קורס לטילוף יהיו מועמדים – כי הרווח הצפוי מעבודה זאת הוא רב.

הקטנת הביקוש: גם כאן קיימות הצעות: כיום מומלץ לטלף את כל הפרות כל חצי שנה, נוהג זה יש לשנות. נדמה לי שאין צורך לטלף את כל הפרות. יש פרות שלהן תכונה של גידול מהיר של טלפיים ולאחרות פחות מהיר. יש פרות שמשפשות את הטלפיים יותר, ואחרות משפשות אותם פחות. לכן כאשר מומינים מטלף יש לעבור על הפרות, לבררן ולתת לטילוף רק את אלו שהטלפיים שלהן זקוקים לטילוף. לשיטה הזו יתרון כפול – צימצום ההוצאות לטילוף מחד, ופחות עבודה ולחץ אצל המטלפים מאידך.

בביקורי במספר משקים נודעו עתי ממצב הטלפיים של הפרות. הפרות ממש אינן מסוגלות ללכת. ידוע לי מה מתרחש בשוק בקשר למחירי הטיילוף, ואף שמעתי על הדרישה של 30 (שלושים!) דולר לפרה. ברור לי שמצב כזה לא נסבל. אבל מצד שני, גם לא ניתן להשאיר את הפרות ללא טילוף. אני מעריך שהנוקים גדולים עוד הרבה ממה שנראה לעין.

תנוצת החלב של הפרות היא פונקציה ישירה של כמות המזון שהן אוכלות וכמות המים שהן שותות. פרה שקשה לה לעמוד ולדרוך לא תלך במידה מספיקה לאבוס לאכול ולשוקת לשתות. היא תאכל פחות תשתה פחות – ותניב פחות חלב! וכל זה בנוסף לסבל כתוצאה מההליכה המעוותת, שאל נכון גם לא מוסיפה לתנובה – לכן חייבים למצוא פתרון לבעיה.

הצעות לפתרון

כמו בכל "סחורה" אחרת נקבעים מחירי הטיילוף על בסיס של היצע וביקוש. במקרה הנידון, הביקוש רב ומספר בעלי מקצוע, בעיקר